

Η υγεία τού μίσους (Πρωτοπρ. Θωμάς Βαμβίνης)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 7 Σεπτεμβρίου, 2020

Τό μίσος είναι πολύτιμη δύναμη τῆς ψυχῆς, ἀποτρεπτική καί σωτήρια. Είναι ἀκόμη δείκτης τῆς πνευματικῆς υγείας, τῆς ἐξέλιξης τῆς ψυχῆς πού θεραπεύεται ἀπό τά νοσήματά της. Δείχνει κατά κάποιον τρόπο τήν ποιότητα τῆς μετάνοιάς μας, πιστοποιεῖ τήν γνησιότητά της.

Τό μίσος, βέβαια, γιά τήν κοινή ἀντίληψη τῶν ἀνθρώπων, εἶναι φορτισμένο μέ ἀρνητικό περιεχόμενο. Συνδέεται μέ βαρύτατα ἀμαρτήματα, φθόνους, ἰδιοτέλειες καί ἐγκλήματα, πού μάς χωρίζουν ἀπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Στήν καρδιά πού φωλιάζει τό μίσος ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων, δέν μπορεῖ νά κατοικήσῃ ἡ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔτσι, τό πρωτεῖο ἀνάμεσα στίς χριστιανικές ἀρετές κατέχει ἡ ἀγάπη. Κι αὐτό δέν εἶναι τῆς κοινῆς ἀντίληψης τῶν ἀνθρώπων, εἶναι διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ.

Στήν ἐπί τοῦ Ὄρους Ὁμιλία ὁ Χριστός ἐξουδετερώνει τελείως τό μίσος τῶν ἀνθρώπων, συμπληρώνοντας τόν Παλαιό Νόμο καί γκρεμίζοντας στίς καρδιές τῶν μαθητῶν του τείχη πού τοὺς χώριζαν ἀπό ἄλλοεθνεῖς καί ἄλλόθρησκους, δηλαδή ἀπό λαούς πού δέν εἶχαν τόν Νόμο τοῦ Μωϋσῆ ἢ πού τόν εἶχαν παρεφθαρμένο, ὅπως οἱ Σαμαρεῖτες. Είναι χαρακτηριστική ἡ ἱστορία μέ τήν Σαμαρείτιδα γυναίκα (τήν κατόπιν Ἰσαπόστολο καί Μεγαλομάρτυρα Φωτεινή), ὅπως καί ἡ παραβολή τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτη, ἀλλά καί ὁ ἔπαινος τῆς πίστεως τῆς ἄλλοεθνοῦς Χαναναίας καί τοῦ Ἑκατοντάρχου, πού δέχθηκαν ἀπό τόν Χριστό τήν θεραπεία τῶν ἀνθρώπων τους.

Ὁ Χριστός ὑπερβαίνει τόν Παλαιό Νόμο, «ὄφθαλμὸν ἀντὶ ὄφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος», μέ τόν ὁποῖο ὁ Μωϋσῆς «οἰκονομοῦσε», **λόγω τῆς σκληροκαρδίας τοῦ λαοῦ**, καί νομοθετοῦσε «σκιωδῶς» τόν θυμὸ καί τό μίσος. Δίνει τόν Νέο Νόμο, τήν «καινὴ ἐντολή»: «μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψου αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον» (Ματθ. 5, 38-40). Κατόπιν ἐπεκτείνει τήν ἀγάπη καί πέρα ἀπό τά ἐθνικά σύνορα τοῦ Ἰσραὴλ διδάσκοντας: «Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς», ὥστε νά γίνετε παιδιά τοῦ Πατέρα σας πού εἶναι στοὺς οὐρανοὺς, διότι Αὐτὸς ἀνατέλλει τὸν ἥλιο Του γιά πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει γιά δικαίους καὶ ἀδίκους» (ὁ.π. 43-45).

Ἔχοντας, λοιπόν, ὅλα αὐτά τά δεδομένα, πῶς λέμε ὅτι τό μίσος εἶναι

πολύτιμη δύναμη τῆς ψυχῆς, ἀποτρεπτική καί σωτήρια; Αυτό προφανῶς δέν τό λέμε ἐμεῖς, ἀλλά μάς τό διδάσκει πάλι ὁ Χριστός καί μάς τό ἐπιβεβαιώνει ἡ ζωὴ τῶν Ἁγίων.

Κανένα ἀπό τά πάθη τῆς ψυχῆς δέν εἶναι ἀπόβλητο. Καθένα ἀπό αὐτά ἔχει τήν φυσική ἀδιάβλητη κίνησή του, ἀλλά καί τήν «ψεκτή», τήν διαβλητή ἐνεργοποίησή του. Γιά παράδειγμα, ἡ ὑπεροψία (πού θεωρεῖται ἀπό τήν κοινή ἀντίληψη ἀντίθετη πρὸς τήν χριστιανική ταπείνωση) ἔχει τήν κατά φύση καί εὐλογημένη κίνησή της, διότι στήν φυσική ἐν Χριστῷ ζωὴ μας **εἴμαστε ὑπερόπτες ἀπέναντι στό χαμερπῆ πάθη, ἀλλά καί ἀπέναντι στόν διάβολο καί τίς μεθοδεύσεις του**. Δέν δίνουμε σημασία στόν διάβολο καί τά ἔργα του, γιά νά μήν μάς ἐμπλέξη στίς μεθοδεύσεις του καί γιά νά μή τόν ἐλκύουμε, τρέφοντας μέ τήν προσοχή μας τήν ὑπερηφάνειά του. Ἡ προσοχή μας εἶναι γιά τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καί τό θέλημά Του, δηλαδή εἴμαστε ἀπορροφημένοι ἀπό τό ὑψηλό ἐν Χριστῷ νόημα τῆς ζωῆς μας, ὡς «ὑπερόπτες τῶν κάτω καί μύστες τῶν ἄνω».

Πρὶν σημειώσουμε ὀρισμένα ἐπιπλέον πράγματα γιά τό **ὕγιές μίσος** χρειάζεται νά κάνουμε μιά παρέκβαση βλέποντας τήν σύγχρονη πραγματικότητα.

Στίς μέρες μας ὑπάρχει μεγάλη σύγχυση μεταξύ ποιμαντικῆς, κοινωνιολογίας καί ψυχολογίας. Ἡ ποιμαντική θεωρούμενη ἀπό ὀρισμένους σάν κάτι παλιό καί παρωχημένο ἐπιχειροῦν «ἐπικαιροποίησή» της μέσα ἀπό τήν ὑποστηρικτική χρήση τῆς κοινωνιολογίας καί τῆς ψυχολογίας.

Ὁ σύγχρονος Ὀρθόδοξος Χριστιανός πού μεγαλώνει μέσα σέ κοινωνίες οἱ ὁποῖες ἔχουν ἀντικαταστήσει τόν πνευματικό μέ τόν ψυχολόγο καί τήν Ἐξομολόγηση μέ τίς συνεδρίες στόν ψυχοθεραπευτή, καταλαβαίνει καλύτερα τήν ὀρολογία (τήν γλώσσα) τῆς ψυχολογίας παρά τῆς θεολογίας καί τῆς εὐαγγελικῆς θεραπευτικῆς ἀσκητικῆς. Ἔτσι αὐτές οἱ ἐπικαιροποιήσεις βρίσκουν σέ πολλούς εὐκόλα ἀνταπόκριση.

Ἡ «ἐπικαιροποιημένη» ποιμαντική στήν ὁποία ἀναφερόμαστε δέν προκαλεῖ πόνο. Δέν βοηθᾷ τούς ποιμανομένους νά ἀντιληφθοῦν τήν τραγωδία τῆς ἀμαρτίας. Δέν τούς δίνει τήν δύναμη νά τήν μισήσουν. Τό ὕγιές μίσος (τό μίσος σέ ὅ,τι μάς χωρίζει ἀπό τόν Θεό καί πρὸς τόν ἐμπαθῆ ἐαυτό μας) τούς εἶναι ἄγνωστο. **Παρηγορεῖ τούς ἀνθρώπους ἐνδοκοσμικά. Καταπραΰνει τό πόνο σέ ψυχικές πληγές τους, χωρίς νά ἀνοίγη τά μάτια τους στό βαθύ καί ἀπέραντο νόημα τῆς ζωῆς, χωρίς ἐπίγνωση ἀμαρτίας, χωρίς μετάνοια, μόνο μέ «τυφλή χαρά» χωρίς σταυρό.**

Ὅμως, δέν ὑπάρχει ὀρθόδοξη ποιμαντική χωρίς στερεό θεολογικό θεμέλιο. Ἡ ποιμαντική, ὅταν εἶναι ἀθεολόγητη, θεμελιωμένη μόνο σέ πορίσματα κοινωνιολογικά ἢ ψυχολογικά, **δέν εἰσάγει τούς ποιμανομένους στήν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας,**

δέν τούς μνει στο θεαυθρώπινο μυστήριό της.

Πολύ συνοπτικά αυτή ή ποιμαντική μπορεϊ νά περιγραφῆ ως άποστροφή τοῦ θεραπευτικοῦ πόνου καί τοῦ ὑγιοῦς μίσους (τοῦ μίσους ἐναντίον τῶν φθοροποιῶν παθῶν) καί ἐναγκαλισμός τῆς καταλλαγῆς, τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ἑαυτοῦ καί τῶν ἄλλων «ὅπως εἶναι» καί τῆς «ἀνάπαυσης» τῆς ψυχῆς **μέ τήν σίγαση τῆς συνείδησης**. Ἀποδραματοποιοῦνται οἱ τύψεις καί οἱ ἐνοχές. Σβῆνει ή συνείδηση. Δηλαδή, θάβεται ὁ νοῦς κάτω ἀπό τό «εἶδεχθές προσωπεῖο τῶν παθῶν».

Τό πρωτεῖο, λοιπόν, στίς μέρες μας δέν ἀνήκει στήν ἀγάπη, ὅπως τήν δίξαξε ὁ ἀπόστολος Παῦλος καί οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Τό πρωτεῖο ἔχει δοθῆ στήν τυφλή ἀποδοχή τῆς διαφορετικότητος, στήν ἄνευρη ἀποδοχή τῶν πάντων: ἀλήθειας-ψεύδους, ὀρθοδοξίας-ἕτεροδοξίας, φυσικοῦ καί ἀφύσικου, καθώς καί στήν ἀποφυγή τῆς κριτικῆς τῶν ἰδιαιτεροτήτων, ἀκόμη καί αὐτῶν πού ὑβρίζουν τήν φύση, θεωρώντας ὅτι αὐτό εἶναι μιᾶ ἐξελιγμένη ἀγάπη, ἀγνοώντας ἠθελημένα ὅτι ἀγάπη χωρίς ἐσωτερική ἐλευθερία δέν ὑπάρχει.

Ἡ ἀγάπη τῶν ἀγίων Πατέρων εἶναι πολύ θερμή καί γιά κάποιους καυστική. Δέν τήν ἀντέχουν. Δέν εἶναι ἰδιοτελές πάθος. Εἶναι ἀνιδιοτελής ως «ἔκγονος ἀπαθείας», ὅπως μᾶς διδάσκει ὁ ἅγιος **Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής**, γιά τόν ὁποῖο ἡ ἀγάπη δέν εἶναι ὀριζόντια, δηλαδή μονομερῶς ἐπίγεια. Εἶναι κατακόρυφη, διότι **συνδέει τόν ἄνθρωπο μέ τόν Θεό. Καί μέσω τοῦ Θεοῦ γεμίζει τόν ἄνθρωπο μέ καθαρῆ ἀγάπη γιά ὅ,τι ἀγαπᾶ ὁ Θεός.**

Αὐτή ή κατακόρυφη ἀγάπη χρειάζεται **ψυχή ἐλεύθερη ἀπό κάθε ἐξάρτηση**, ἀπό κάθε ἐμπαθῆ προσκόλληση σέ γῆινα πράγματα. Αὐτό τό ξεκαθαρίζει ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀπό τό πρῶτο κεφάλαιο στό ἔργο του γιά τήν ἀγάπη. Γράφει: «Ἡ ἀγάπη εἶναι μιᾶ ἀγαθῆ διάθεση τῆς ψυχῆς, ή ὁποία τήν κάνει νά μὴν προτιμᾶ κανένα ἀπό τὰ ὄντα περισσότερο ἀπό τῆ γνώση τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὅμως ἀδύνατο νά φτάσει ν' ἀποκτήσει σταθερὰ αὐτή τήν ἀγάπη ὅποιος ἔχει κάποια ἐμπαθῆ προσκόλληση σέ κάτι ἀπό τὰ γῆινα». **Ἡ ὁποιαδήποτε ἐμπαθῆς προσκόλληση καθιστᾶ τήν ἀγάπη ἀσταθῆ, εὐμετάβολη.**

Γιά να καταλάβουμε τήν ποιότητα τοῦ ὑγιοῦς μίσους χρειάζεται νά φέρουμε στό νοῦ μας κάποια ἀπό τά χωρία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, πού προκαλοῦν ἀντίδραση σέ ὀρισμένους ἀνθρώπους τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ὁ **Δαβίδ** ἀναφερόμενος προφητικά στόν Χριστό λέει: «*ἠγάπησας δικαιοσύνην καί ἐμίμησας ἀνομίαν*» (Ψαλμός 44, 8). Ὁ Χριστός παρουσιάζεται νά μισῆ τήν ἀνομία. **Τό ὑγιές καί σωτήριο μίσος, λοιπόν, δέν κατευθύνεται στούς ἀνθρώπους ἢ σέ ὁποιοδήποτε δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά εἶναι στραμμένο ἐναντίον τῆς ἀνομίας, τῆς ἀδικίας, τῆς ἀμαρτίας, σέ ὅ,τι μᾶς χωρίζει ἀπό τόν Θεό. Ὁ Μ.**

Βασίλειος, σχετικά, διερωτᾶται: ὅταν μπροστά μας γίνεται κάτι κακό καί δέν ἀντιδροῦμε, αὐτό εἶναι πραότητα; Καί ἀπαντᾷ: αὐτό δέν εἶναι πραότητα, εἶναι **ἀδράνεια φύσεως. Ἐκ φύσεως μισοῦμε, ἀποστρεφόμαστε, τό κακό.**

Ἀπό τά πολλά χωρία πού ἀναφέρονται στό **ὕγιές μίσος** παραθέτουμε ἕνα μόνον, ὅχι ἀπό τά πολύ γνωστά.

Ὁ Ἀδελφόθεος Ἰούδας πρὸς τό τέλος τῆς ἐπιστολῆς του γράφοντας στούς Χριστιανούς πῶς νά ἐλεοῦν καί νά σώζουν τούς ἀνθρώπους, συμπληρώνει ὅτι αὐτό πρέπει νά τό κάνουν *«μισοῦντες καί τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα»* (Ἰούδα 22-23).

Ὁ «**ἐσπιλωμένος χιτῶνας**», τὸν ὁποῖο πρέπει νά μισοῦμε, σύμφωνα μέ τό **ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητή**, εἶναι ἡ ἔξη καί ἡ διάθεση τῆς ψυχῆς, πού διαμορφώνεται *«διὰ τῆς μνήμης τῶν ἐκ τῆς σαρκὸς πονηρῶν κινημάτων τε καί ἐνεργημάτων»*.

Κριτήριον τῆς εἰλικρινοῦς μετάνοιας εἶναι τό μίσος πρὸς τὴν ἁμαρτία πού κατερρύπωσε τὸν χιτῶνα τῆς ψυχῆς μας. Χωρὶς αὐτό τό μίσος δέν μπορεῖ νά λαμπρυνθῇ ἡ ψυχὴ μας καί νά κατοικήσῃ μέσα της ἡ μεγάλη δωρεὰ τῆς ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης.

(Πηγή: parembasis.gr)